

14. Quod in hisce causis vel ex commissione apostolica vel ex iure episcoporum proprio tractandis maiorem in modum curari et observari debet illud est, ut eadem causae utpote ad fidem attinentes secretissime peragantur, et postquam fuerint definitae et executioni iam traditae perpetuo silentio omnino premantur. Omnes curiae ecclesiasticae administri, et quicumque alii ad has pertractandas vel patroni ad defendendas causas assumuntur, iusiurandum de secreto servando debent emitte, et ipsi Episcopi alique locorum Ordinarii ad servandum secretum obstringuntur, prout in iure cautum est cap. *Statuta* fin. de haeret. in 6, et Clementina *Multorum* § *Porro* de haereticis. Qui vero denunciationis oneri satisfaciunt, quique in hisce causis examini subiiciuntur, iuramentum ab initio de veritate dicenda, et actu expleto, de secreto servando, tactis sacrosanctis Dei evangeliiis, etiamsi sint sacerdotes, praestare tenentur. Haec si caute sancteque teneantur, nullum invidiae infamiaeque vel aliud quodvis periculum timeri potest, quod vel testes a dicenda veritate, vel competentes iudices ab investigando et condignis poenis animadvertendo sollicitationis crimine contineat.

15. Indultum fuit a Pio VI in instructione, de qua antea dictum est, anno 1775 ad vicarium apostolicum Cocincinae data, ut cum difficillimum sit in illis tam dissitis ac disparatis regionibus ea omnia adamussim servare, quae in hisce causis servanda sunt; et cum si aliqua ex his omittantur, iustitia non patiatur, ut poenae infligantur adversus reos, de quorum crimine iudiciaria ratione adhuc sufficienter non constat, tunc consultius fortasse esset si extra iudicii ordinem procedatur ad occurrendum tanto malo medijs et modis magis facilibus et expeditis, quos in casibus particularibus Vicarii apo-

stolici prudentia cum animarum zelo coniuncta suggeret. Iam vero quisque videt hanc indulgentiam pro locis adeo dissitis ac disparatis factam, neque omnibus esse communem, neque absque Apostolicae Sedis auctoritate iure posse ubivis induci.

16. Ceterum si locorum Ordinarii in conficiendis processibus, vel etiam, confecto processu, in proferenda sententia contra sollicitantes ad turpia in confessione gravioribus involvantur difficultatibus, rem, transmissis actis, deferre poterunt ad hanc supremam Congregationem, quae peculiare instructiones singulis casibus accommodatas, ut saepe fit, tradet, ac definitivam sententiam, si expediens fuerit, ipsa proferet.

Haec sunt quae ad praedictam pontificiam constitutionem caute recteque exequendam conducunt, quaeque, utpote ubique locorum observatu facilia, sacra haec Congregatio supremae et universalis Inquisitionis pastoralis Ordinariorum zelo ac sollicitudini vehementer commendat.

Datum Romae die 20 Februarii an. 1867. - C. Card. Patrizi.

XXX.

S. Officii instructio ad probandum obitum alicuius coniugis. — An. 1868.

Matrimonii vinculo duos tantummodo, « Christo ita docente, copulari, et coniungi posse; alterutro vero coniuge vita functo, secundas, imo et posteriores nuptias licitas esse, dogmatica Ecclesiae Catholicae doctrina est ».

Verum ad secundas, et posteriores nuptias quod at-

tinet, cum de re agatur, quae difficultatibus, ac fraudibus haud raro est obnoxia, hinc Sancta Sedes sedulo curavit modo Constitutionibus generalibus, saepius autem responsis in casibus particularibus datis, ut libertas novas nuptias ineundi ita cuique salva esset, ut praedicta matrimonii unitas in discrimen non adduceretur.

Inde constituta Sacrorum Canonum, quibus, ut quis possit licite ad alia vota transire, exigitur quod de morte coniugis certo constet, uti cap. *Dominus, De secundis nuptiis*, vel quod de ipsa morte recipiatur *certum nuncium*, uti cap. *In praesentia, De sponsalibus, et matrimoniis*. Inde etiam ea quae explanatus traduntur in Instructione « *Cum alias* », 21 Augusti 1670 a Clemente X sancita, et in Bullario Romano inserta super examine testium pro matrimoniis contrahendis in Curia Eñi Vicarii Urbis, et coeterorum Ordinariorum. Maxime vero quae propius ad rem facientia ibi habentur nn. 12, et 13.

Et haec quidem abunde sufficerent si in eiusmodi causis peragendis, omnimoda, et absoluta certitudo de alterius Coniugis obitu haberi semper posset; sed cum id non sinant casuum propemodum infinitae vices (quod sapienter animadversum est in laudata Instructione his verbis: *Si tamen huiusmodi testimonia haberi non possunt, Sacra Congregatio non intendit excludere alias probationes, quae de iure communi possunt admitti, dummodo legitimae sint, et sufficientes*), sequitur, quod, stantibus licet principiis generalibus praestitutis, haud raro casus eveniunt, in quibus Ecclesiasticorum Praesidum iudicia haerere solent in vera iustaque probatione dignoscenda, ac statuenda, imo pro summa illa facilitate, quae aetate nostra facta est remotissimas quasque regiones adeundi, ita ut in omnes fere orbis partes homines

divagentur, eiusmodi casuum multitudo adeo succrevit, ut frequentissimi hac de re ad Supremam hanc Congregationem habeantur recursus, non sine parvo partium incommodo, quibus inter informationes, atque instructiones, quas pro re nata, ut aiunt, peti, mittique necesse est, plurimum defluit temporis, quin possint ad optata vota convolare.

Quapropter Sacra eadem Congregatio huiusmodi necessitatibus occurrere percipiens, simulque perpendens, in dissitis praesertim missionum locis, Ecclesiasticos praesides opportunis destitit subsidiis, quibus ex gravibus difficultatibus extricare se valeant, e re esse censuit uberem edere Instructionem, in qua, iis, quae iam tradita sunt, nullo pacto abrogatis, regulae indigentur, quas in eiusmodi casibus haec ipsa S. Congregatio sequi solet, ut illarum ope, vel absque necessitate recursus ad Sanctam Sedem, possint iudicia ferri, vel certe, si recurrendum sit, status quaestionis ita dilucide exponatur, ut impediri longiori mora sententia non debeat. Itaque:

1. — Cum de coniugis morte quaestio instituitur, notandum primo loco, quod argumentum a sola ipsius absentia quantacumque (licet a legibus civilibus fere ubique admittatur) a Sacris Canonibus minime sufficiens ad iustam probationem habetur. Unde sa. me. Pius VI ad Archiepiscopum Pragensem die 11 Iulii 1789 rescripsit, solam coniugis absentiam, atque omnimodum eiusdem silentium *satis argumentum non esse ad mortem comprobendam*, ne tum quidem cum edicto regio coniux absens evocatus (idemque porro dicendum est, si per publicas ephemerides id factum sit) nullum suimet indicium dederit. *Quod enim non comparuerit, idem ait Pontifex, non magis mors in causa esse potuit, quam eius contumacia.*

2. — Hinc ad praescriptum eorumdem sacrorum Canonum, documentum authenticum obitus diligenti studio exquiri omnino debet; exaratum scilicet ex registis Paroeciae, vel Xenodochii, vel militiae, vel etiam, si haberi nequeat ab auctoritate ecclesiastica, a Gubernio civili loci in quo, ut supponitur, persona obierit.

3. — Porro quandoque hoc documentum haberi nequit; quo casu testium depositionibus supplendum erit. Testes vero duo saltem esse debent, iurati, fide digni, et qui de facto proprio deponant, defunctum cognoverint, ac sint inter se concordēs quoad locum, et causam obitus, aliasque substantiales circumstantias. Qui insuper, si defuncti propinqui sint, aut socii itineris, industriae, vel etiam militiae, eo magis plurimi faciendum erit illorum testimonium.

4. — Interdum unus tantum testis examinandus reperitur, et licet ab omni iure testimonium unius ad plene probandum non admittatur, attamen ne coniux alias nuptias inire peroptans, vitam coelibem agere cogatur, etiam unius testimonium absolute non respuit Suprema Congregatio in dirimendis huiusmodi casibus, dummodo ille testis recensitis conditionibus sit praeditus, nulli exceptioni obnoxius, ac praeterea eius depositio aliis gravibusque adminiculis fulciatur; sique alia extrinseca adminicula colligi omnino nequeant, hoc tamen certum sit, nihil in eius testimonio reperiri, quod non sit congruum atque omnino verisimile.

5. — Contingit etiam ut testes omnimoda fide digni testificentur se tempore non suspecto mortem coniugis ex aliorum attestatione audivisse, isti autem vel quia absentes, vel quia obierint, vel aliam ob quamcumque rationabilem causam examinari nequeunt; tunc dicta ex alieno ore, quatenus omnibus aliis in casu concurrentibus

circumstantiis, aut saltem urgentioribus respondeant, satis esse censentur pro sequutae mortis prudenti iudicio.

6. — Verum, haud semel experientia compertum habetur, quod nec unus quidem reperitur testis qualis supra adstruitur. Hoc in casu probatio obitus ex coniecturis, praesumptionibus, indiciis, et adiunctis quibuscumque, sedula certe et admodum cauta investigatione curanda erit; ita nimirum, ut pluribus hinc inde collectis, eorumque natura perpensa, prout scilicet urgentiora, vel leviora sunt, seu propiore vel remotiore nexu cum veritate mortis coniunguntur, inde prudentis viri iudicium ad eandem mortem affirmandam probabilitate maxima, seu morali certitudine permoveri possit. Quapropter quandonam in singulis casibus habeatur ex huiusmodi coniecturis simul coniunctis iusta probatio, id prudenti relinquendum est iudicis arbitrio; heic tamen non abs re erit plures indicare fontes ex quibus illae sive urgentiores, sive etiam leviores colligi, et haberi possint.

7. — Itaque in primis illae praesumptiones investigandae erunt quae personam ipsius asserti defuncti respiciunt, quaeque profecto facile haberi poterunt a coniunctis, amicis, vicinis, et quoquo modo notis utriusque coniugis. In quorum examine requiratur *ex. gr.*

An ille, de cuius obitu est sermo, bonis moribus imbutus esset; pie, religioseque viveret; uxoremque diligeret; nullam sese occultandi causam haberet; utrum bona stabilia possideret, vel alia a suis propinquis, aut aliunde sperare posset.

An discesserit, annuentibus uxore et coniunctis; quae tunc eius aetas, et valetudo esset.

An aliquando, et quo loco scripserit, et num suam voluntatem quamprimum redeundi aperuerit, aliaque huius generis indicia colligantur.

Alia ex rerum adiunctis pro varia absentiae causa colligi indicia sic poterunt:

Si ob militiam abierit, a duce militum requiratur quid de eo sciat; utrum alicui pugnae interfuerit; utrum ab hostibus fuerit captus; num castra deseruerit, aut destinationes periculosas habuerit *etc.*

Si negotiationis causa iter suscepit, inquiretur utrum, tempore itineris, gravia pericula fuerint ipsi superanda; num solus profectus fuerit, vel pluribus comitatus; utrum in regionem ad quam se contulit supervenerint seditiones, bella, fames, et pestilentiae *etc. etc.*

Si maritimum iter fuerit aggressus, sedula investigatio fiat a quo portu discesserit; quinam fuerint itineris socii; quo se contulerit; quod nomen navis quam conscendit; quis eiusdem navis gubernator; an naufragium fecerit; an societas quae navis cautionem forsitan dedit, pretium eius solverit; aliaeque circumstantiae, si quae sint, diligenter perpendantur.

8. - Fama quoque aliis adiuta adminiculis argumentum de obitu constituit, hisce tamen conditionibus, nimirum: quod a duobus saltem testibus fide dignis, et iuratis comprobetur; qui deponant de rationabili causa ipsius famae; an eam acceperint a maiori et saniori parte populi, et an ipsi de eadem fama recte sentiant; nec sit dubium illam fuisse concitatum ab illis, in quorum commodum inquiritur.

9. - Tandem, si opus fuerit, praetereunda non erit investigatio per publicas ephemerides, datis Directori omnibus necessariis personae indicii, nisi ob speciales circumstantias saniori ac prudentiori consilio aliter censeatur.

10. - Haec omnia pro opportunitate casuum Sacra haec Congregatio diligenter expendere solet; cumque

de re gravissima agatur, cunctis aequa lance libratis, atque insuper auditis plurium Theologorum, et iurisprudendum suffragiis, denique suum iudicium pronunciat, an de tali obitu satis constet, et nihil obstet quominus petenti transitus ad alias nuptias concedi possit.

11. - Ex his omnibus Ecclesiastici Praesides certam desumere possunt normam quam in huiusmodi iudiciis sequantur. Quod si non obstantibus regulis hucusque notatis res adhuc incerta et implexa illis videatur, ad Sanctam Sedem recurrere debebunt, actis omnibus cum ipso recurso transmissis, aut saltem diligenter expositis.

XXXI.

S. C. de Prop. Fide Litt. encycl. de matrimoniis mixtis.
— 11 Martii 1868.

Post editam Instructionem ad omnes Archiepiscopos, Episcopos aliosque locorum Ordinarios de dispensationibus super impedimento mixtae religionis quoad promiscua coniugia, cui sub die 15 Nov. 1858 subscripsit Eius ac Rmus D. Cardinalis Antonelli eae ad S. Congregationem pervenerunt notitiae, non solum circa auctam nonnullis in locis facilitatem mixta coniugia absque iusta et gravi causa contrahendi, verum etiam circa dispensationes quae pro connubiis illis delegata potestate conceduntur, ut plane perspicuum sit laudatam instructionem, non ubique locorum recte interpretari, sed potius ad erroneum sensum eiusdem literae ac spiritui contrarium alicubi detorqueri. Illa enim instructio expresse commemorat quid catholica Ecclesia de huiusmodi catholicis inter atque acatholicos

nuptiis constanter senserit, cum explicite tradat Ecclesiam eas semper improbasse, ac tanquam illicitas ac perniciosas habuisse, tum ob flagitiosam in divinis communionem, tum ob impendens catholico coniugi perversionis periculum, tum ob pravam sobolis institutionem; dein vero in Ordinariorum memoriam revocat antiquissimos canones, nec non recentiores Summorum Pontificum sanctiones quibus, etsi aliquid de severitate canonum remissum sit, adeo ut mixta coniugia quandoque permittantur, id tamen gravibus dumtaxat de causis atque aegre admodum fit, ac nonnisi sub expressa conditione de praemittendis necessariis opportunisque cautionibus in naturali atque divino iure fundatis, ut scilicet non solum catholicus coniux ab acatholico perverti non possit, quin imo catholicus ipse coniux teneri se sciat ad acatholicum pro viribus ab errore retrahendum, verum etiam ut universa utriusque sexus proles ex mixtis matrimoniis procreanda in sanctitate catholicae religionis educari omnino debeat.

Quae cum ita sint, mirari omnino debuit Sacra haec Congregatio, quod nonnullis videri potuerit praedicta instructione principiis, quae semper Sancta Sedes circa mixta connubia tenuit ac docuit, aliquo modo derogari. Ac ne forte ex perperam intellecta instructione illa, quae tamen luculentissima est, commissus tibi populus quidquam detrimenti capiat, sollicitudinem tuam enixe adhortor in Domino, ut clero ac fidelibus tuae subditis iurisdictioni, data occasione, veram Ecclesiae doctrinam ac praxim circa matrimonia mixta tradere ac inculcare studeas. Porro quemadmodum probe cognoscis, ad matrimonium mixtum permittendum, minime sufficit ut sponsi cautiones, de quibus supra, admittere parati sint, nec non ceteras clausu-

las in rescriptis Apostolicae Sedis adhiberi solitas, sed omnino *iustae gravesque* requiruntur causae ut facultas dispensandi super mixtae communionis impedimento licite executioni mandetur. Cautiones enim illae ideo naturali divinoque iure exiguntur atque exigi debent, ut pericula intrinseca quae mixtis insunt matrimoniis removeantur; at vero ut gravibus fidei ac morum periculis etiam sub opportunis cautionibus fideles se exponere permittantur, grave aliquid incommodum ceteroquin haud devitandum immineat necesse est. Quod si aliquando in memorata instructione mos adhibendi ritum pro matrimoniis contrahendis in dioecetano Rituali legitime praescriptum, exclusa tamen semper missae celebratione, in mixtis coniugiis contrahendis tolerari posse perhibetur, id tamen nonnisi per modum exceptionis indulgetur ac sub conditione *ut omnia rerum locorum ac personarum adiuncta diligentissime perpendantur, atque omerata Episcoporum conscientia super omnium circumstantiarum veritate ac gravitate*. Tantum abest ut inibi principiis, quae Sedes Apostolica circa mixta connubia quovis tempore professa est, vel minimum detrahatur!

Quamobrem enixe peto a charitate tua ut quantum cum Domino poteris fideles tibi commissos a mixtis matrimoniis contrahendis arcere satagas atque contendas, quo gravissima, quae in iis continentur, pericula praecaveantur ac devitentur. Id autem facilius assequeris, si eos opportune instruendos curaveris circa peculiarem qua tenentur obligationem Ecclesiae vocem hac in re audiendi, nec non obsequendi praepositis suis, qui strictissimam aeterno Pastorum Principi rationem essent reddituri, si matrimonia mixta non tantum ob gravissimas causas aliquando permitterent,

verum etiam facile atque ad petentium libitum a fidelibus contrahi cum acatholicis tolerarent.

XXXII.

S. Officii instructio ad Archiepiscopum S. Jacobi de Chile super matrimonia haereticorum. — 17 Maii 1869.

Acceptis tuis litteris datis die 1 Julii 1867 quibus Supremae huic S. O. Congregationi novas suppeditabas notitias a te pridem requisitas de haereticorum coniugiis prout in ista Chilena republica contrahi solent, et hac occasione plura addebas de sensu quem tribuendum existimas civilibus legibus anno 1844 circa eadem coniugia ibidem latis, tam grave Eñis Patribus visum est argumentum ut in eo discutiendo et quaqua-versus examinando iterum iterumque commorari voluerint. Verum attente consideratis, hinc quidem singulis memoratarum legum articulis coniugia haereticorum respicientibus, inde autem tua ad parochum Valparadisiensem SS. XII Apostolorum instructione circa eadem coniugia, Eñi Patres iudicarunt istiusmodi instructionem minime approbari posse. Certum enim exploratumque omnibus est cum agitur de parochis nuptiali contrahentium consensui adistente, quamcumque eius sive renuentiam, sive contradictionem, sive etiam artificium quo simulat personam se esse a parochis diversam, efficere minime posse ut in eo actu desinat esse verus contrahentium parochus, seu testis ille qualificatus et auctorizabilis ad excipiendum contrahentium consensum ab Ecclesia constitutus. Quod vero spectat impedimenta, sat est ut animo recolas quae die 13 Aprilis 1867 S. C. tibi scribebat, nimirum « haereticos

quoque et schismaticos subici impedimentis matrimonialibus iure canonico statutis, ideoque impedimenta huiusmodi, quamvis a civili lege pro effectibus civilibus, uti fas est, recognita, non tamquam civilia sed principaliter tamquam canonica haberi debere, et super iis non nisi spirituali ecclesiae potestate dispensari posse ».

Hoc tamen dum Eñi Patres de tua instructione proferre coacti sunt iudicium, dissimulare sibi non potuerunt gravissima mala quae religioni in ista Chilena republica imminet, si clerus contra usum viginti abhinc annis invectum renueret modo haereticorum coniugiis sese immiscere, suaque agendi ratione gubernium induceret ad eadem coniugia aliter moderanda ac cautum fuit per civiles leges anni 1844. Quapropter S. haec Congregatio, omnibus et locorum et temporum circumstantiis mature perpensis, censuit clerum Chilenum in gravi qua premitur necessitate obsecundandi legibus nunc vigentibus de haereticorum coniugiis, iustam excusationem habere si a rigida SS. Canonum observantia, in rebus tamen et sub cautionibus infra exponendis, eximatur. Cumque tria potissimum sint quae in coniugiis praedictis difficultatem facessere videntur; scilicet assistentia quam parochi exhibere nupturientibus debent, bannorum publicatio et relaxatio ab impedimentis, si quae forte inter sponso occurrant, Eñi Patres, attentis rationibus superius allatis iisque perdurantibus, haec tolerari posse iudicarunt.

In primis tolerari posse dixerunt, quod in republica Chilena parochi catholici alique sacerdotes parochorum vice fungentes matrimonii haereticorum tamquam meri testes qualificati et auctorizabiles assistant, his tamen sub conditionibus: 1. si nullum subsit scandalum periculum: 2. si constet sufficienter contrahentes nullo deti-

neri sive divini, sive etiam ecclesiastici iuris impedimento: 3. si parochi materialem tantum praesentiam exhibeant, ita scilicet ut nullo adhibito ecclesiastico ritu, ideoque sine vestibus sacris, sine ullis precibus et benedictionibus, atque extra locum sacrum satis habeant utriusque sponsi consensum audire et actum valide gestum deinceps pro suo officio in matrimoniorum librum referre ¹.

Tolerari item posse definierunt ut a parochis consuetae proclamationes fiant, at extra locum sacrum, omnique praetermissa mentione circa religionem illorum qui nuptias sint contracturi, nec non ut ab iisdem parochis de peractis hisce proclamationibus literae mere testimoniales concedantur, in quibus (dummodo nullum adsit dirimens impedimentum) unice enunciatur matrimonio conciliando nullum obstare huiusmodi impedimentum ².

Denique de re multo difficiliori agi senserunt ubi sermo sit de dispensatione haereticis indulgenda ab ecclesiasticis impedimentis.

Cum enim haeretici quamdiu in sua rebellione contra Ecclesiam persistunt indigni prorsus sint quibuscumque Ecclesiae ipsius favoribus et gratiis, hinc S. Sedes adeo semper abhorruit a canonica impedimentorum matrimonialium disciplina pro haereticis nondum conversis relaxanda ut induci numquam potuerit ad eiusmodi dispensationes illis concedendas, et quando scivit alicubi per episcopos ex praesumpta ipsius venia

¹ Desumpta haec fuere ex instructione Card. Lambruschini ad Primatem et Episcopos Hungariae (Vid. Roskovany, De matrim. mixt. tom. 2. p. 818 et 819).

² Desumpta haec fuere tum ex scripto Pii VI ad Archiep. Mechlin. dato die 31 Maii 1783, tum ex praedicta instr. Card. Lambr. (Vid. cit. op. tom. 2. p. 2. pag. 72 et 819).

gravi urgente necessitate concessas, positivo actu eas approbare numquam voluerit. Qua attenta S. Sedis iustissima severitate, iam intelligit Amplitudo Tua quomodo gerere se debeat cum haereticis in tua dioecesi commorantibus, si illorum nuptiis aliquod obesse viderit canonicum impedimentum. Cum in republica Chilena quaevis impedimenta canonica ob adiunctam eis a legibus civilem sanctionem non modo coram Deo et ecclesia, sed etiam civiliter obligent, facile erit A. Tuae praedictis haereticis; iis praesertim qui vel dispensari minime postulant vel petitionis suae nullam proferant iustam causam, civilem dispositionem opponere, atque a dispensatione concedenda abstinere. Quod si in aliquo peculiari casu haereticis ad te pro dispensatione confugientibus, eiusmodi circumstantias concurrere perspexeris, ut vel dispensatio ad religionis bonum et animarum salutem non parum conferre posse tibi videatur, vel ea denegata dispensatione non leves in ecclesiam molestias ex parte praesertim gubernii derivaturas praesentias, hisce in casibus tuum erit cuncta mature considerare, et implorato in re tanti momenti Spiritus Sancti lumine, id consilii capere quod magis in Domino expedire censueris. Si vero adiunctorum gravitate permotus ab impedimento quod nuptiarum validitati obesse constat (dummodo sit ex illis quae continentur in facultatibus tibi a S. Sede favore catholicorum concessis) dispensandum putaveris, scias Summum Pontificem nullo unquam suo actu id esse probaturum, toleraturum tamen invito quidem sed patienti animo, et hanc S. Sedis tolerantiam sufficere tibi debere ut tuta conscientia agere possis.

Nihilominus illud etiam scias oportet mentem esse Sanctitatis Suae ne hac tolerantia uti valeas nisi ad

tempus quo tibi perduraverint praedictae facultates pro catholicis eisdemque legibus in ista Chilena republica quoad haereticorum coniugia persistentibus, atque insuper ut termino dictarum facultatum elapso si eas tibi ad aliud tempus prorogari obtinueris, non idcirco tolerantia haec prorogata intelligi debeat, nisi ipsa quoque novo actu verbisque expressis fuerit repetita¹.

Hisce omnibus A. Tua tutam habet normam iuxta quam se gerere valeat in gravissimo de quo agitur negotio. Ne autem contingat ut inter te ac tuos istius reipublicae Chilenaе suffraganeos ulla oriatur in re tanti momenti agendi diversitas, quod certe in religionis dedecus et damnum cedere posset, tui muneris erit praesentem instructionem nomine huius S. Congregationis praedictis episcopis communicare, ut et ipsi eisdem sese adamussim conforment.

Datum ex S. O. Fer. IV die 17 Maii 1869.

XXXIII.

Pii IX Constitutio, qua ecclesiasticae censurae latae sententiae limitantur. — 12 Oct. 1869.

Apostolicae Sedis moderationi convenit, quae salubriter veterum Canonum auctoritate constituta sunt, sic retinere, ut, si temporum rerumque mutatio quidpiam esse temperandum prudenti dispensatione suadeat, eadem Apostolica Sedes congruum supremae suae potestatis remedium ac providentiam impendat. Quamobrem, cum animo Nostro iampridem revolve-

¹ Haec desumpta fuerunt ex instructione Cardinalis Albani ad Archiepiscopum Coloniensem ei data die 27 Martii 1830 (Vid. op. cit. tom. 2. pag. 243).

remus, ecclesiasticae censuras, quae per modum latae sententiae, ipsoque facto incurrendae ad incolunitatem ac disciplinam ipsius Ecclesiae tutandam, effraenemque improborum licentiam coercendam et emendam, sancte per singulas aetates indictae ac promulgatae sunt, magnum ad numerum sensim crevisse; quasdam etiam, temporibus moribusque mutatis, a fine atque causis, ob quas impositae fuerant, vel a pristina utilitate atque opportunitate excidisse; eamque ob rem non infrequentes oriri sive in iis, quibus animarum cura commissa est, sive in ipsis fidelibus dubietates, anxietates, angoresque conscientiae; Nos, eiusmodi incommodis occurrere volentes, plenam earumdem recensionem fieri Nobisque proponi iussimus, ut, diligenti adhibita consideratione, statueremus, quasnam ex illis servare ac retinere oporteret, quas vero moderari, aut abrogare congrueret. Ea igitur recensione peracta, ac Venerabilibus Fratribus Nostris S. R. E. Cardinalibus, in negotiis Fidei Generalibus Inquisitoribus per universam Christianam Rempublicam deputatis, in consilium adscitis, reque diu ac mature perpensa, motu proprio, certa scientia, matura deliberatione Nostra, deque Apostolicae Nostrae potestatis plenitudine, hac perpetuo valitura Constitutione decernimus, ut ex quibuscumque censuris sive excommunicationis, sive suspensionis, sive interdicti, quae per modum latae sententiae, ipsoque facto incurrendae hactenus impositae sunt, non nisi illae, quas in hac ipsa Constitutione inserimus, eoque modo quo inserimus, robur exinde habeant; simul declarantes, easdem, non modo ex veterum canonum auctoritate, quatenus cum hac Nostra Constitutione conveniunt, verum etiam ex hac ipsa Constitutione

Nostra, non secus ac si primum editae ab ea fuerint, vim suam prorsus accipere debere.

Excommunicationes latae sententiae, speciali modo Romano Pontifici reservatae.

Itaque excommunicationi latae sententiae speciali modo Romano Pontifici reservatae subiaceri declaramus:

1. Omnes a christiana fide apostatas, et omnes ac singulos haereticos, quocumque nomine censeantur, et cuiuscumque sectae existant, eisque credentes, eorumque receptores, fautores, ac generaliter quoslibet illorum defensores.

2. Omnes et singulos scienter legentes, sine auctoritate Sedis Apostolicae, libros eorumdem apostatarum et haereticorum haeresim propugnantes; nec non libros cuiusvis auctoris per Apostolicas Litteras nominatim prohibitos, eosdemque libros retinentes, imprimentes, et quomodolibet defendentes.

3. Schismaticos, et eos qui a Romani Pontificis pro tempore existentis obedientia pertinaciter se subtrahunt, vel recedunt.

4. Omnes et singulos, cuiuscumque status, gradus, seu conditionis fuerint, ab ordinationibus seu mandatis Romanorum Pontificum pro tempore existentium ad universale futurum Concilium appellantes, nec non eos, quorum auxilio, consilio vel favore appellatum fuerit.

5. Omnes interficientes, mutilantes, percutientes, capientes, carcerantes, detinentes, vel hostiliter insequentes S. R. E. Cardinales, Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, Sedisque Apostolicae Legatos vel Nuncios, aut eos a suis Diocesisibus, Territoriis, Terris,

seu Dominiis, eicientes, nec non ea mandantes, vel rata habentes, seu praestantes in eis auxilium, consilium vel favorem.

6. Impedientes directe vel indirecte exercitium iurisdictionis ecclesiasticae sive interni sive externi fori, et ad hoc recurrentes ad forum saeculare eiusque mandata procurantes, edentes, aut auxilium, consilium, vel favorem praestantes.

7. Cogentes, sive directe sive indirecte, iudices laicos ad trahendum ad suum tribunal personas Ecclesiasticas praeter canonicas dispositiones: item edentes leges vel decreta contra libertatem aut iura Ecclesiae.

8. Recurrentes ad laicam potestatem ad impediendas Litteras vel acta quaelibet a Sede Apostolica, vel ab eiusdem Legatis aut Delegatis quibuscumque perfecta, eorumque promulgationem vel executionem directe vel indirecte prohibentes, aut eorum causa sive ipsas partes, sive alios laedentes, vel perterrefacientes.

9. Omnes falsarios Litterarum Apostolicarum, etiam in forma Brevis, ac supplicationum gratiam vel iustitiam concernentium, per Romanum Pontificem, vel S. R. E. Vice-Cancellarios seu Gerentes vices eorum, aut de mandato eiusdem Romani Pontificis signatarum: nec non falso publicantes Litteras Apostolicas, etiam in forma Brevis, et etiam falso signantes supplicationes huiusmodi sub nomine Romani Pontificis, seu Vice-Cancellarii aut Gerentis vices praedictorum.

10. Absolventes complicem in peccato turpi etiam in mortis articulo, si alius Sacerdos licet non adprobatus ad confessiones, sine gravi aliqua exortura infamia et scandalo, possit excipere morientis confessionem.

11. Usurpantes aut sequestrantes iurisdictionem,

bona, reditus ad personas ecclesiasticas ratione suarum Ecclesiarum aut beneficiorum pertinentes.

12. Invadentes, destruentes, detinentes per se vel per alios Civitates, Terras, loca aut iura ad Ecclesiam Romanam pertinentia; vel usurpantes, perturbantes, retinentes supremam iurisdictionem in eis; nec non ad singula praedicta auxilium, consilium, favorem praebentes.

A quibus omnibus excommunicationibus huc usque recensitis absolutionem Romano Pontifici pro tempore speciali modo reservatam esse et reservari; et pro ea generalem concessionem absolventi a casibus et censuris, sive excommunicationibus Romano Pontifici reservatis nullo pacto sufficere declaramus, revocatis insuper earundem respectu quibuscumque indultis concessis sub quavis forma et quibusvis personis etiam Regularibus cuiuscumque Ordinis, Congregationis, Societatis et Instituti, etiam speciali mentione dignis et in quavis dignitate constitutis. Absolvere autem praesumentes sine debita facultate, etiam quovis praetextu, excommunicationis vinculo Romano Pontifici reservatae innodatos se sciant, dummodo non agatur de mortis articulo, in quo tamen firma sit quoad absolutos obligatio standi mandatis Ecclesiae, si convaluerint.

Excommunicationes latae sententiae Romano Pontifici reservatae.

Excommunicationi latae sententiae Romano Pontifici reservatae subiacere declaramus:

1. Docentes vel defendentes, sive publice, sive privatim, propositiones ab Apostolica Sede damnatas sub excommunicationis poena latae sententiae; item do-

centes vel defendentes tanquam licitam praxim inquirendi a poenitente nomen complicitis, prouti damnata est a Benedicto XIV in Const. *Suprema* 7 Iulii 1745, *Ubi primum* 2 Iulii 1746, *Ad eradicandum* 28 Septembris 1746.

2. Violentas manus, suadente diabolo, iniicientes in Clericos, vel utriusque sexus Monachos, exceptis, quoad reservationem, casibus et personis, de quibus iure vel privilegio permittitur, ut Episcopus aut alius absolvat.

3. Duellum perpetrantes, aut simpliciter ad illud provocantes, vel ipsum acceptantes, et quoslibet complices, vel qualemcumque operam aut favorem praebentes, nec non de industria spectantes, illudque permittentes, vel quantum in illis est non prohibentes, cuiuscumque dignitatis sint, etiam regalis vel imperialis.

4. Nomen dantes sectae *Massonicae*, aut *Carbonariae*, aut aliis eiusdem generis sectis, quae contra Ecclesiam vel legitimas potestates seu palam, seu clandestine machinantur; nec non iisdem sectis favorem qualemcumque praestantes; earumve occultos coriphaeos ac duces non denunciante, donec non denunciaverint.

5. Immunitatem asyli ecclesiastici, ausu temerario, violare iubentes aut violantes.

6. Violantes clausuram Monialium, cuiuscumque generis aut conditionis, sexus vel aetatis fuerint, in earum monasteria absque legitima licentia ingrediendo; pariterque eos introducentes vel admittentes; itemque Moniales ab illa exeuntes extra casus ac formam a S. Pio V. in Const. *Decori* praescriptam.

7. Mulieres violantes Regularium virorum clausuram, et Superiores aliosve eas admittentes.

8. Reos simoniae realis in beneficiis quibuscumque, eorumque complices.

9. Reos simoniae confidentialis in beneficiis quibuslibet, cuiuscumque sint dignitatis.

10. Reos simoniae realis ob ingressum in Religionem.

11. Omnes, qui quaestum facientes ex indulgentiis aliisque gratiis spiritualibus, excommunicationis censura plectuntur Constitutione S. Pii V. *Quam plenum* 2 Ianuarii 1554.

12. Colligentes eleemosynas maioris pretii pro missis, et ex iis lucrum captantes, faciendo eas celebrari in locis ubi Missarum stipendia minoris pretii esse solent.

13. Omnes qui excommunicatione mulctantur in Constitutionibus S. Pii V. *Admonet nos* quarto Kalendas Aprilis 1567, Innocentii IX. *Quae ab hac Sede* pridie nonas Novembris 1591, Clementis VIII. *Ad Romani Pontificis curam* 26 Iunii 1592, et Alexandri VII. *Inter ceteras* nono Kalendas Novembris 1660, alienationem et infeudationem Civitatum et Locorum S. R. E. respicientibus.

14. Religiosos praesumentes clericis aut laicis extra casum necessitatis Sacramentum Extremae Unctionis, aut Eucharistiae per viaticum ministrare absque Parochi licentia.

15. Extrahentes absque legitima venia reliquias ex sacris Coemeteriis sive Catacumbis Urbis Romae eiusque territorii, eisque auxilium vel favorem praebentes.

16. Communicantes cum excommunicato nominatim a Papa in crimine criminoso, ei scilicet impendendo auxilium vel favorem.

17. Clericos scienter et sponte communicantes in divinis cum personis a Romano Pontifice nominatim excommunicatis, et ipsos in officiis recipientes.

Excommunicationes latae sententiae Episcopis sive Ordinariis reservatae.

Excommunicationi latae sententiae Episcopis sive Ordinariis reservatae subiaccere declaramus:

1. Clericos in Sacris constitutos, vel Regulares aut Moniales post votum solenne castitatis, matrimonium contrahere praesumentes; nec non omnes cum aliqua ex praedictis personis matrimonium contrahere praesumentes.

2. Procurantes abortum, effectu sequuto.

3. Litteris Apostolicis falsis scienter utentes, vel crimini ea in re cooperantes.

Excommunicationes latae sententiae nemini reservatae.

Excommunicationi latae sententiae nemini reservatae subiaccere declaramus:

1. Mandantes seu cogentes tradi Ecclesiasticae Sepulturae haereticos notorios, aut nominatim excommunicatos vel interdictos.

2. Laedentes aut perterrefacientes Inquisitores, denuntiantes, testes, aliosve ministros S. Officii; eiusve Sacri Tribunalis scripturas diripientes, aut comburentes; vel praedictis quibuslibet auxilium, consilium, favorem praestantes.

3. Alienantes et recipere praesumentes bona ecclesiastica absque Beneplacito Apostolico, ad formam Extravagantis *Ambitiosae* de Reb. Ecc. non alienandis.

4. Negligentes, sive culpabiliter omittentes, denunciare infra mensem Confessarios sive Sacerdotes a quibus sollicitati fuerint ad turpia, in quibuslibet casibus expressis a Praedecessoribus Nostris Gregorio XV Constit. *Universi* 20 Augusti 1622; et Benedicto XIV Constit. *Sacramentum poenitentiae* 1 Iunii 1741.

Praeter hos hactenus recensitos, eos quoque quos Sacrosanctum Concilium Tridentinum, sive reservata Summo Pontifici aut Ordinariis absolute, sive absque ulla reservatione excommunicavit, Nos pariter ita excommunicatos esse declaramus; excepta anathematis poena in Decreto Sess. IV *De editione et usu Sacrorum Librorum* constituta, cui illos tantum subiacere volumus, qui libros de rebus sacris tractantes sine Ordinarii approbatione imprimunt, aut imprimi faciunt.

Suspensiones latae sententiae Summo Pontifici reservatae.

1. Suspensionem ipso facto incurrunt a suorum Beneficiorum perceptione, ad beneplacitum S. Sedis, Capita et Conventus Ecclesiarum et Monasteriorum, alique omnes, qui ad illarum seu illorum regimen et administrationem recipiunt Episcopos aliosve Praelatos de praedictis Ecclesiis seu Monasteriis apud eandem S. Sedem quovis modo provisos, antequam ipsi exhibuerint Litteras Apostolicas de sua promotione.

2. Suspensionem per triennium a collatione Ordinum ipso iure incurrunt aliquem ordinantes absque titulo beneficii, vel patrimonii, cum pacto ut ordinatus non petat ab ipsis alimenta.

3. Suspensionem per annum ab Ordinum admini-

stratione ipso iure incurrunt ordinantes alienum subditum etiam sub praetextu beneficii statim conferendi, aut iam collati, sed minime sufficientis, absque eius Episcopi litteris dimissorialibus; vel etiam subditum proprium, qui alibi tanto tempore moratus sit, ut canonicum impedimentum contrahere ibi potuerit, absque Ordinarii eius loci litteris testimonialibus.

4. Suspensionem per annum a collatione Ordinum ipso iure incurrit, qui, excepto casu legitimi privilegii, Ordinem Sacrum contulerit absque titulo beneficii vel patrimonii clerico in aliqua Congregatione viventi, in qua sollemnis professio non emittitur, vel etiam religioso nondum professio.

5. Suspensionem perpetuam ab exercitio Ordinum ipso iure incurrunt Religiosi eieci, extra Religionem degentes.

6. Suspensionem ab Ordine suscepto ipso iure incurrunt, qui eundem Ordinem recipere praesumpserunt ab excommunicato vel suspenso, vel interdicto, nominatim denunciatis, aut ab haeretico vel schismatico notorio: eum vero qui bona fide a quopiam eorum est ordinatus, exercitium non habere Ordinis sic suscepti, donec dispensetur, declaramus.

7. Clerici saeculares exteri, ultra quatuor menses in Urbe commorantes, ordinati ab alio quam ab ipso suo Ordinario absque licentia Card. Urbis Vicarii, vel absque praevio examine coram eodem peracto, vel etiam a proprio Ordinario posteaquam in praedicto examine reiecti fuerint; nec non clerici pertinentes ad aliquem e sex Episcopatibus suburbicariis, si ordinentur extra suam dioecesim, dimissorialibus sui Ordinarii ad alium directis quam ad Card. Urbis Vicarium; vel non praemissis ante Ordinem Sacrum suscipiendum

exercitiis spiritualibus per decem dies in domo urbana Sacerdotum a Missione nuncupatorum, suspensionem ab Ordinibus sic susceptis, ad beneplacitum S. Sedis, ipso iure incurrunt: Episcopi vero ordinantes ab usu Pontificalium per annum.

Interdicta latae sententiae reservata.

1. Interdictum Romano Pontifici speciali modo reservatum ipso iure incurrunt Universitates, Collegia et Capitula, quocumque nomine nuncupentur, ab ordinationibus seu mandatis eiusdem Romani Pontificis pro tempore existentis ad universale futurum Concilium appellantia.

2. Scilicet celebrantes vel celebrari facientes divina in locis ab Ordinario, vel delegato Iudice, vel a iure interdictis; aut nominatim excommunicatos ad divina officia, seu ecclesiastica Sacramenta, vel ecclesiasticam sepulturam admittentes, interdictum ab ingressu Ecclesiae ipso iure incurrunt, donec ad arbitrium eius, cuius sententiam contempserunt, competenter satisfecerint.

Denique quoscumque alios Sacrosanctum Concilium Tridentinum suspensos aut interdictos ipso iure esse decrevit, Nos pari modo suspensioni vel interdicto eosdem obnoxios esse volumus et declaramus.

Quae vero censurae sive excommunicationis, sive suspensionis, sive interdicti, Nostris, aut Praedecessorum Nostrorum Constitutionibus, aut sacris Canonibus, praeter eas, quas recensuimus, latae sunt, atque hactenus in suo vigore perstiterunt, sive pro Romani Pontificis electione, sive pro interno regimine quorum-

cumque Ordinum et Institutorum Regularium, nec non quorumcumque Collegiorum, Congregationum, Coetuum Locorumque piorum, cuiuscumque nominis, aut generis sint, eas omnes firmas esse, et in suo robore permanere volumus et declaramus.

Cacterum decernimus, in novis quibuscumque concessionibus ac privilegiis, quae ab Apostolica Sede concedi cuivis contigerit, nullo modo ac ratione intelligi unquam debere, aut posse comprehendi facultatem absolvendi a casibus et censuris quibuslibet Romano Pontifici reservatis, nisi de iis formalis, explicita ac individua mentio facta fuerit: quae vero privilegia aut facultates, sive a Praedecessoribus Nostris, sive etiam a Nobis cuilibet Coetui, Ordini, Congregationi, Societati, et Instituto, etiam regulari cuiusvis speciei, etsi titulo peculiari praedito, atque etiam speciali mentione digno, a quovis unquam tempore huc usque concessae fuerint, ea omnia, easque omnes Nostra hac Constitutione revocatas, suppressas, et abolitas esse volumus, prout reapse revocamus, supprimimus, et abolemus; minime refragantibus aut obstantibus privilegiis quibuscumque, etiam specialibus, comprehensis, vel non, in Corpore iuris, aut Apostolicis Constitutionibus, et quavis confirmatione Apostolica, vel immemorabili etiam consuetudine, aut alia quacumque firmitate roboratis, quibuslibet etiam formis ac tenoribus, et cum quibusvis derogatoriis derogatoriis, aliisque efficacioribus et insolitis clausulis, quibus omnibus, quatenus opus sit, derogare intendimus, et derogamus.

Firmam tamen esse volumus absolvendi facultatem a Tridentina Synodo Episcopis concessam *Sess. XXIV, cap. VI, de reform.* in quibuscumque censuris Apostolicae Sedi hac Nostra Constitutione reservatis, iis tan-

tum exceptis, quas eidem Apostolicae Sedi speciali modo reservatas declaravimus.

Decernentes has Litteras, atque omnia et singula, quae in eis constituta ac decreta sunt, omnesque et singulas, quae in eisdem factae sunt ex anterioribus Constitutionibus Praedecessorum Nostrorum, atque etiam Nostris, aut ex aliis sacris Canonibus quibuscumque, etiam Conciliorum Generalium, et ipsius Tridentini, mutationes, derogationes, suppressiones atque abrogationes, ratas et firmas, ac respective rata atque firma esse et fore, suosque plenarios et integros effectus obtinere debere, ac reapse obtinere; sicque et non aliter in praemissis per quoscumque Iudices Ordinarios, et Delegatos, etiam Causarum Palatii Apostolici Auditores, ac S. R. E. Cardinales, etiam de Latere Legatos, ac Apostolicae Sedis Nuntios, ac quosvis alios quacumque praecipua, ac potestate fungentes et functuros, sublata eis, et eorum cuilibet quavis aliter iudicandi et interpretandi facultate, et irritum atque inane esse ac fore quidquid super his a quoquam quavis auctoritate, etiam praetextu cuiuslibet privilegii aut consuetudinis inductae vel inducendae, quam abusum esse declaramus, scienter vel ignoranter contigerit attentari.

Non obstantibus praemissis, aliisque quibuslibet ordinationibus, constitutionibus, privilegiis, etiam speciali et individua mentione dignis, nec non consuetudinibus quibusvis, etiam immemorabilibus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam Nostrae Constitutionis, Ordinationis, limitationis, suppressionis, derogationis, voluntatis, infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare

praesumpserit, indignationem Omnipotentis Dei et Beatorum Petri et Pauli, Apostolorum eius, se noverit incursum.

Datum Romae apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicae millesimo octingentesimo sexagesimo nono, quarto Idus Octobris, Pontificatus nostri anno vicesimo quarto.

XXXIV.

S. Congregationis Fidei Propagandae praepositae instructio de sacrosancto Missae sacrificio bis in die celebrando, cum adnexa instructione S. R. C. 11 Martii 1858 de Sacerdote bis Missam eadem die celebrante. - 24 Maii 1870.

1. Facultas bis in die Missam celebrandi, qua Missionum Ordinarios solet Sancta Sedes insignire, ut et ipsi Missionarii suis eam communicent, non pauca dubia excitavit, quae Sacrae huic Congregationi ab iisdem sunt proposita. Huiusmodi dubiorum ratio ex ipso clausularum rigore petitur, quae Alexandri VII iussu Formularum articulo, qui de hac agit facultate, adiectae sunt¹. Quamobrem opportunum visum est.

¹ En dictus articulus ut prostat in facultatum Formulis a S. C. concedi solitis: « Celebrandi bis in die, si necessitas urgeat, ita tamen ut in prima Missa non sumpserit abluentionem . . . Caveat vero, ne praedicta facultate seu dispensatione celebrandi bis in die aliter quam ex gravissimis causis et rarissime utatur, in quo graviter eius conscientia oneratur. Quod si hanc eandem facultatem alteri Sacerdoti iuxta potestatem inferius apponendam communicare, aut causas ea utendi alicui, qui a S. Sede hanc dumtaxat obtinuerit, approbare visum fuerit, serio ipsius conscientiae iniungitur, ut paucis dumtaxat, iisque maturioris prudentiae ac zeli, et qui absolute necessarii sunt, nec pro quolibet loco, sed ubi gravis necessitas tulerit et ad breve tempus eandem communit, aut respective causas approbet. »